

Ülevaade 2020. aasta tegevuskava täitmisest

Tegevus 1: Üldhariduskoolidele suunatud loov- ja uurimistöode võistlus

IV üleriigilise üldhariduskoolidele suunatud loov- ja uurimistöode võistluse sarjast “Kooliajalugu uurima!” teemaks oli algselt kavandatud “Meie eelkäijad ja järeltulijad”. Pandeemiaga seoses otsustasime lähiajaloo talletamise eesmärgil teemat muuta ning kuulutasime välja (Õpetajate Leht “[Üleskutse: aita tuleviku haridusloolast!](#)”; Delfi “[Aita tuleviku haridusloolast – saada meile oma koolitöö!](#)”; Haridusportaal Koolielu “[Aita tuleviku haridusloolast!](#)”; online-meedia jt kanalid) loovtööde korje teemal “Koroonaaja koolielu”.

Kokku laekus 112 distantsõppe teemalist loovtööd joonistuse, video, distantsõppe päeviku, kirjandi ja luulevormis. Kõige rohkem töid lähetati Tallinnast ja selle lähiümbrusest (Tallinna 21. Kool, Gustav Adolfi Gümnaasium, Tallinna Kesklinna Põhikool, Tallinna Saksa Gümnaasium, Tallinna Heleni Kool, Püha Miikaeli Kool, Merivälja Kool, Saku Gümnaasium). Teisel kohal olid Lõuna-Eesti koolid (Vastseliina Gümnaasium, Parksepa Keskkool, Nõo Põhikool, Laiuse Jaan Poska Põhikool). Töid laekus ka Saaremaalt Kärla Põhikoolist ja Ida-Virumaalt Narva Vanalinna Riigikoolist.

Kõige rohkem töid (78 distantsõppe teemalist kirjandit ja 14 koroonaaja luuletust) saabus Tallinna 21. Koolist. Olukorrast tingituna toimus 15.11.2020 konverents-tänapäev kinnise sündmusena vaid Tallinna 21. Kooli õpilastele. Teistele lähetati tänu- ja aukirjad ning meened postiga kooli, kus need õpilastele pidulikult üle anti.

Distantsõppe teemaliste loovtööde korje tulemusena on EPAMis talletatud nüüd killuke koroonaaja koolielust. Teemat kokkuvõttev artikkel “[Kevadisest koroonaajast, tagasiulatuvalt](#)” ilmus Õpetajate Lehe digiversioonis (23.10.2020).

Tegevus 2: Haridusloolise pärandi digitaliseerimine ja kättesaadavaks tegemine

Eialgu oli kavas digiteerida piiratud valik Johannes Käisi materjalidest (nt vaatlusvihikud) jmt tänapäeval oma aktuaalsust mitte minetanud II maailmasõja eelse Eesti Vabariigi aegsest pärandist. Jaanipäeva eel kuulutas Rahvusarhiiv aga välja dokumendipärandi digiteerimise projekti Kultuuriministeeriumi tegevuskava [Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023](#) raames. Projekti keskmes on kirjaliku pärandi digiteerimine perioodist 1920–1940. EPAM kandideeris projekti ning taotlus rahuldati. Projekti käigus digitaliseeritakse 2021. aastal EPAMi kogust veidi üle 34 000 ühiku (käsikirjad ja dokumendid, mitmesugused seinatabelid), sh Johannes Käisi materjalid. Rahvusarhiivi poolt koordineeritava projekti “Vaba rahvas vabal maal (1920–1940)” rahastus katab digiteerimise (mahus ca 15 000 eurot).

Septembris alustasime mastaapsete eeltöödega kõnealuste materjalide digitaliseerimiseks (sisust lähtuvalt eelvaliku tegemine, arhivaalide puhastamine, parandamine, klambritest ja köitest vabastamine, vajadusest lähtuvalt konserveerimine, transpordiks pakendamine jmt). Kõnealused tegevused kaetakse HTMi tegevustoetusest ning viiakse lõpule hiljemalt käesoleva aasta novembri lõpuks.

Tegevus 3: Staažikate haridustegelaste ja õpetajate intervjuerimine

Intervjuu temaatikaks valisime üleminekuaastad (1980. aastate lõpp – 1990. aastate algus), et koguda lähiajaloo hariduselus toimunud suundumuste kohta juba olemasolevatele kirjalikele allikatele lisaks ka suulist pärandit. Ajaline distants on seda juba igati soosiv.

Intervjuerimise eesmärk on koguda, talletada ja uurida Eesti iseseisvuse taastamise perioodi ja iseseisvuse algaastate haridussündmustes osalenud haridustegelaste (sh õpetajad) ja hariduselu võtmetegijate mälestusi, sh haridusministeeriumi, Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi (PTUI), Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi (VÕT), Eesti Hariduse Arenduskeskuse (EHA) juhtfiguurid, aga ka JKSi ja ÜPUI liikmed. Dokumentide toel teame haridusasutuste moodustamise, liitmise ja likvideerimise kuupäevi, kuid mil moel ja miks see kõik aset leidis, saaks erinevatest nägemustest üheks tervikuks just mälestuste toel. Muutuste protsessis osalenud inimesed on eakad, enamik ise oma mälestusi kirja ei pane ning seetõttu on intervjuerimine vajalik ja põhjendatud.

Kokku on valimisse kavandatud 2020. aastal 10 intervjueritavat, kellest umbes poole moodustavad omaaegsed otsustusprotsessides osalejad, teise poole aga haridustegelased (õpetajad, õppejõud) ja -ametnikud. Pooltega on intervjuud juba toimunud ning käimas on litereerimise protsess. Tegevus viiakse lõpule 2020. aasta lõpuks.

Tegevus 4: ÜPUI seminari läbiviimine ja uurimistöode kogumiku ettevalmistamine

Covid-19 puhkemise ja kehtestatud eriolukorra tõttu lükkus juunikuusse planeeritud seminar sügisesse ning toimub 13.11.2020 veebiseminarina teemal “Uuriva õpetaja funktsioon ühiskonnas”. Seminaril käsitletakse teemasid nagu “ÜPUI roll uurivate õpetajate professionaalses arengus”, “ÜPUI pärandi talletamine TLÜ Eesti pedagoogika arhiivmuuseumis”, “Intervjuerimise meetodika”, “Mõtteteri kasvatusteaduse valdkonnast õpetajatelt-uurijatelt”.

Käimas on aktiivne töö õpetajate-uurijate lugude kokku koondamiseks 2021. aastal välja antava kogumiku tarbeks. Käsikirjaliste materjalide originaalid ja ÜPUI tegevust läbi aastakümnete kajastavad fotod talletatakse EPAMis kui allikmaterjalid. Kogumistegevus jätkub ka järgmisel aastal.

Tegevus 5: Johannes Käisi 135. sünniaastapäevale pühendatud konverentsi korraldamine

Johannes Käisi 135. sünniaastapäeva oli algselt kavas tähistada juubelikonverentsiga Võru Gümnaasiumis (endises Võru Õpetajate Seminari hoones) novembrikuus. COVID-19 leviku tõttu otsustasime konverentsi ära jätta ning alternatiivse variandina pandi kokku temaatilised nn minutiloengud (7) ning esitlused (7), milledega saab tutvuda [Johannes Käisi Seltsi kodulehel](#).

Minutiloengutes astusid üles ja esitlused koostasid nii pedagoogid, õpilased kui haridusteadlased. Eesmärgiks oli kajastada tänaseid väljakutseid haridusele ja lõimida neid Johannes Käisi pedagoogilise pärandiga. Nii näiteks tutvustatakse minutiloengutes ja esitlustes Johannes Käisi pedagoogiliste põhimõtete rakendamist nii lasteaias kui koolis, räägitakse õpetajakoolitusest ja kooliuuendusest, mõtiskletakse Johannes Käisi lapsepõlvkodu juures Rosmal, kus täna tegutseb nii lasteaed kui kool. Esitlustest on põnevamad ehk väljavõtted Alfred Hollo Võru Õpetajate Seminari ajal peetud päevikutest ja fotokollaažil põhinev ülevaade võru keele ja kultuuri lõimimisest algklasside õppetöösse.

Johannes Käisi sünniaastapäeva puhul anti välja ka temaatiline kalender, mille illustreerimiseks kasutati fotosid muuhulgas EPAMi andmebaasist.

Johannes Käisi juubeliaasta tähistamine kujunes lühikeseks, kuid omapäraseks just seetõttu, et minutiloengutest saab osa nüüd iga huviline. JKS on püüdnud minutiloengute ja esitlustega anda panuse haridusloolise ainese kogumisse ning seltsi missiooni elluviimisse.

Tegevus 6: Johannes Käisi nimelise preemia välja andmine

Koostöös Peri Põllumajandusliku OÜga on Johannes Käisi nimelist preemiat välja antud juba 35 aastat. Sellel aastal esitati preemia laureaadiks kandidaat vaid Eestimaalt (Põlvamaalt ühtki kandidaati ei esitatud). Johannes Käisi nimelise preemia laureaat on Imbi Tanilsoo ning teda premeeritakse Peri Põllumajandusliku OÜ poolt.

Johannes Käisi juubeliaastal tunnustatakse juubelipreemiaga laureaati elutöö eest Johannes Käisi pedagoogilise pärandi hoidmisel, teadvustamisel ja rakendamisel. Laureaadiks on Anne Koppel, kellele makstakse juubelipreemia välja HTMi tegevustoetusest.

Algselt oli kavas Johannes Käisi nimelise preemia ja juubelipreemia laureate õnnitleda Johannes Käisi 135. sünniaastapäevale pühendatud konverentsil, kuid kuna konverents asendati veebiloengutega, siis antakse preemia ja juubelipreemia laureaatidele üle 19.11.2020 nende kodukoolis.

Tegevus 7: JKSi ja ÜPUI kodulehe jooksvald kulud ja raamatupidamiskulud

JKSi kodulehte (<http://johanneskaisiselts.ee>) uuendati 2019. aastal ning käesoleva aasta jooksul on seda jooksvalt täiendatud. ÜPUI kodulehte haldab MTÜ liige Maarja Kask.

JKSi aastaaruande ning vajadusel arvete vormistamisel ostetakse raamatupidamisteenust firmalt Geverbe OÜ, ÜPUI ostab raamatupidamisteenust OÜ-lt Trimarit.

Tegevus 8: Johannes Käisi aabitsa kordustruki väljaandmise ettevalmistamine

Johannes Käisi juubeliaastal tegime ettevalmistustöid Käisi aabitsa “Esimesed vaod” kordustrukis väljaandmiseks. Kooskõlastuse teose trükkimiseks andis ka kirjastaja. Johannes Käisi pärandi õigusjärglaselt on nõusolek saadud. Aabitsa illustraatori Richard M. K. Kiviti (1888–1981; sh õppis Johannes Käisi juhitud Võru Õpetajate Seminari algkoolis) pärijatega ei ole õnnestunud kontakti veel saada (kunstnik asus 1944. aastal elama Saksamaale ning tema tütre kohta andmed puuduvad). Töö jätkub ning loodetavasti õnnestub järgmiseks juubeliaastaks aabits kordustrukis välja anda, seda enam, et aabitsale on kiitva hinnangu andnud ja sobivust tänase õppekavaga kinnitanud lastekirjanduse uurija, kasvatusteadlane ja klassiõpetaja Mare Mürsepp.